

Obdobie fašiangov je známe veselosťou, zábavou, zabíjačkami, svadbami, hostinami a v nemalej miere pijatikou. Posledná spomínaná oblasť sa stala inšpiráciou februárovej múzejnej rubriky s kolekciou zbierkových predmetov označovanou ako **nápojové sklo** spadajúce pod všeobecný termín **ľudové sklo**.

Ľudové sklo – tvarovo jednoduché, čisté, nenápadné, pôvabné, elegantné, dôstojne pôsobiace, plne funkčné, obdivované svojou nedokonalosťou. Medzi najjednoduchšie ľudové sklo patrilo také, ktoré bolo vo väčšom množstve využívané vo vidieckych krčmách – nápojové sklo – príznačne nazývané aj – **krčmárske sklo**. Dizajnovy jednoduchý druh výrobkov nekládol dôraz na rovnomernosť, hrúbku skla alebo rozmery. Každý kus fúkaného dutého výrobku bol originál – poháriky, karafy, fľaše, poháre, mucholapky a iné.

Najstaršie písomné správy o sklárňach na území Slovenska pochádzajú z polovice 14. storočia – Sklené Teplice, Sklené. Počet sklárskych hút sa vďaka priaznivým podmienkam a dostupným surovinám zvyšoval – vodné zdroje, bukové, drevo, voda, kremeň, piesok.

Sklárstvo má korene aj na hornom Ponitří v obciach nachádzajúcich sa okolo sklárskej huty v osade Gápel (od roku 1960 časť obce Valaská Belá, predtým časť obce Zliechov) a v obci Jalovec. Gápelská skláraň od svojho vzniku (1747) produkovala tabuľové sklo, pokrývajúce potreby Jezuitov ako majiteľov sklárne. Približne o viac ako sto rokov neskôr sa medzi výrobkami začalo objavovať aj duté sklo, brúsené, ryté i maľované. Skláraň v Jalovci založená v roku 1749 Pálfiovcami vyrábala sklo tabuľové.

Zbierkový fond Hornonitrianskeho múzea v Prievidzi obsahuje množstvo sklenených výrobkov z gápelskej sklárne, medzi ktorými nájdeme aj fľaštičky na tvrdý alkohol, nazývané ***pijačky, poldecinky, sklenky, sklenice, komínky***.. Tieto tvarovo charakteristické a originálne nádoby na pálenku sú špecifické dlhým hrdielko pozvoľna prechádzajúcim do valcovitej alebo baňatej nádoby. Zaujímavosťou je ich dlhé hrdlo, ktoré nielenže zabraňuje vyliatiu tekutiny, taktiež udržuje arómu alkoholu. Ďalšou kladnou stránkou vzhľadom na ich veľkosť je ľahká úschova napríklad vo vrecku kabáta, rukáva mužskej haleny alebo v *kapse* – a z toho vyplývajúca neustála dostupnosť v zmysle „mať naporúdzi, ak je treba“.

Nielen *pijačky* ale všetky druhy krčmárskeho skla boli zhotovované najčastejšie z číreho skla, zelenkastého skla (tzv. zelenky) alebo modrého či červeného skla. Spomínaný sklársky druh výrobkov bol zhotovený zo sodnodraselného skla fúkaného do drevených foriem. Produkty boli používané v dedinských *šenkoch* a určené na každodenné používanie pre roľníkov, remeselníkov, širšie vidiecke spoločenstvo i menšie mestské society.

Zdroje:

PIŠŤOVÁ, Irena, KAUTMAN Ján. Ľudové sklo. Bratislava : Ústredie ľudovej umeleckej výroby, 2013. 299 s. ISBN 978-80-89639-3.

Tóthová, Vlastimila. Oknári a sklenári v severnej oblasti hornej Nitry. In *Horná Nitra : Vlastivedný zborník. IV.* Martin : Osveta, 1968, s. 24-36. Vlastivedné zborníky.

Zápis do kroniky obce rok 1997 [online]. Valaská Belá : Obec Valaská Belá, 2018 [cit. 2025-02-09].

APENDIX: Archív rubriky Predmet mesiaca

2025 © Hornonitrianske múzeum v Prievidzi
Spracovala: Mgr. Lívia Oršulová

1 - 2

Pijačky z fúkaného farebného skla s ťažkým dnom; výška: 10 – 11,5 cm; lokalita nález: Ráztočno, 19. storočie (Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Zbierkový fond, Etnológia)

3

Pijačka z fúkaného farebného skla s ľahkým dnom; výška: 12 cm; lokalita nález: neznáma; 19. storočie (Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Zbierkový fond, História)

4

Pijačka z fúkaného skla kónického tvaru s ramenami používaná v starej Ciglianskej krčme; výška: 10 cm; lokalita nález: Cigeľ; pravdepodobne 19. storočie (Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Zbierkový fond, Etnológia)

5

Pijačky z fúkaného skla s ramenami a vysokým hrdlom od 0,05 do 0,2 l; výška: 12,8 – 17,3 cm; lokality nález: Cigeľ, Gápel, Nedožery; prelom 19. a 20. storočia (Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Zbierkový fond, Etnológia, História)